

VYRŲ IR MOTERŲ LYGYBĖ

Vyrų ir moterų lygybė yra vienas iš Europos Sąjungos tikslų. Bėgant laikui prie šio principo stiprinimo ir įgyvendinimo ES prisidėta teisės aktais, teismų praktika ir Sutarčių pakeitimais. Europos Parlamentas visuomet karštai gynė vyrų ir moterų lygybės principą.

TEISINIS PAGRINDAS

Lygybė yra pamatinė Europos Sąjungos vertybė, įtvirtinta Europos Sąjungos sutarties [2](#) straipsnyje ir [3 straipsnio 3 dalyje](#), Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) [8](#), [10](#), [19](#), [153](#) ir [157](#) straipsniuose ir Pagrindinių teisių chartijos [21](#) ir [23](#) straipsniuose.

Nuo 1957 m. Sutartyse įtvirtintas principas, pagal kurį moterims ir vyrams už vienodą darbą turėtų būti mokamas vienodas užmokestis (dabartinis SESV 157 straipsnis).

Pagal SESV 153 straipsnį ES, spręsdama užimtumo klausimus, gali imtis veiksmų daugiau lygių galimybių ir vienodo požiūrio sričių, atitinkamai SESV 157 straipsnis leidžia imtis pozityvių veiksmų moterims įgalinti. Be to, remiantis SESV 19 straipsniu, galima priimti teisės aktus dėl kovos su visų formų diskriminacija, įskaitant dėl lyties.

Remiantis SESV [79](#), [82](#) ir [83](#) straipsniais priimti teisės aktai dėl kovos smurtu prieš moteris ir smurtu šeimoje, taip pat su prekyba žmonėmis, pirmiausia moterimis ir vaikais.

TIKSLAI

Chartijos 23 straipsnyje nustatyta, kad visose srityse turi būti užtikrinta moterų ir vyrų lygybė, įskaitant priėmimą į darbą, darbą ir atlyginimą.

Lygybės principas nekludo laikytis ar imtis priemonių, numatančių konkrečias lengvatas, padedančias nepakankamai atstovaujamai lyčiai.

Be to, pagal SESV 8 straipsnį ES pavesta naikinti nelygybę ir skatinti vyrų ir moterų lygybę visose veiklos srityse (ši samprata taip pat žinoma kaip lyčių aspekto integravimas).

Prie Tarpvyriausybinių konferencijos, kurioje priimta Lisabonos sutartis, Baigiamojo akto pridėtoje [Deklaracijoje Nr. 19](#) ES ir valstybės narės įsipareigojo „kovoti su bet kokio pobūdžio smurtu šeimoje [...], siekdamos užkirsti kelią šiai nusikalstamai veikai ir bausti už ją bei padėti aukoms ir jas ginti“.

LAIMĖJIMAI

A. Pagrindiniai teisės aktai

ES teisės aktai, kurių dauguma priimti pagal įprastą teisėkūros procedūrą:

- 1978 m. gruodžio 19 d. [Tarybos direktyva 79/7/EEB](#) dėl vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principo nuoseklaus įgyvendinimo socialinės apsaugos srityje;

- 1992 m. spalio 19 d. [Tarybos direktyva 92/85/EEB](#) dėl priemonių, skirtų skatinti, kad būtų užtikrinta geresnė nėščių ir neseniai pagimdžiusių arba maitinančių krūtimi darbuotojų sauga ir sveikata, nustatymo;
- 1997 m. gruodžio 15 d. [Tarybos direktyva 97/81/EB](#) dėl Bendrojo susitarimo dėl darbo ne visą darbo dieną, kurį sudarė Europos pramonės ir darbdavių konfederacijų sąjunga (UNICE), Europos įmonių, kuriose dalyvauja valstybė, centras (CEEP) ir Europos profesinių sąjungų konfederacija (ETUC);
- 2000 m. birželio 29 d. [Tarybos direktyva 2000/43/EB](#), įgyvendinančia vienodo požiūrio principą asmenims nepriklausomai nuo jų rasės arba etninės priklausomybės (Rasinės lygybės direktyva), draudžiama diskriminacija dėl rasinės ar etninės kilmės įvairiose srityse, įskaitant užimtumą, socialinę apsaugą ir socialines lengvatas, švietimą, visuomenei prieinamas prekes ir paslaugas, pavyzdžiui, būstą;
- 2000 m. lapkričio 27 d. [Tarybos direktyva 2000/78/EB](#), nustatanti vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus;
- 2004 m. gruodžio 13 d. [Tarybos direktyva 2004/113/EB](#), įgyvendinanti vienodo požiūrio į moteris ir vyrus principą dėl galimybės naudotis prekėmis bei paslaugomis ir prekių tiekimo bei paslaugų teikimo;
- 2006 m. liepos 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos [direktyva 2006/54/EB](#) dėl moterų ir vyrų lygių galimybių ir vienodo požiūrio į moteris ir vyrus užimtumo bei profesinės veiklos srityje principo įgyvendinimo (nauja redakcija);
- 2010 m. kovo 8 d. [Tarybos direktyva 2010/18/ES](#), įgyvendinanti patikslintą Bendrąjį susitarimą dėl vaiko priežiūros atostogų ir panaikinanti Direktyvą 96/34/EB;
- 2010 m. liepos 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos [direktyva 2010/41/ES](#) dėl vienodo požiūrio į savarankiškai dirbančius vyrus ir moteris principo taikymo, kuria panaikinama Tarybos direktyva 86/613/EEB;
- 2011 m. balandžio 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos [direktyva 2011/36/ES](#) dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos, pakeičianti Tarybos pamatinį sprendimą 2002/629/TVR;
- 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos [direktyva 2011/99/ES](#) dėl Europos apsaugos orderio;
- 2012 m. spalio 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos [direktyva 2012/29/ES](#), kuria nustatomi būtiniausi nusikaltimų aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos standartai ir kuria pakeičiamas Tarybos pamatinis sprendimas 2001/220/TVR;
- 2019 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos [direktyva \(ES\) 2019/1158](#) dėl tėvų ir prižiūrinių asmenų profesinio ir asmeninio gyvenimo pusiausvyros, kuria panaikinama Tarybos direktyva 2010/18/ES;
- 2022 m. lapkričio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos [direktyva \(ES\) 2022/2381](#) dėl biržinių bendrovių direktorių pareigas einančių asmenų lyčių pusiausvyros gerinimo ir susijusių priemonių;

- 2023 m. gegužės 10 d. Europos Parlamento ir Tarybos [direktyva \(ES\) 2023/970](#), kuria, nustatant darbo užmokesčio skaidrumo ir vykdymo užtikrinimo mechanizmus, griežčiau taikomas vienodo vyrų ir moterų darbo užmokesčio už vienodą arba vienodos vertės darbą principas.
- B.** Dėl Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (ESTT) praktikos padaryta pažanga Teisingumo Teismas atliko svarbų vaidmenį skatinant vyrų ir moterų lygybę. Šiuo klausimu buvo priimta nemažai svarbių sprendimų:
- [1976 m. balandžio 8 d. sprendimas byloje Defrenne II \(byla 43/75\)](#): ESTT pripažino tiesioginį vienodo užmokesčio vyrams ir moterims principo poveikį ir konstatavo, kad šis principas taikomas ne tik tada, kai veiksmus vykdo viešosios institucijos, bet ir visų susitarimų, skirtų mokamam darbui kolektyviai reglamentuoti, atvejais;
 - [1986 m. gegužės 13 d. sprendimas byloje Bilka \(byla C-170/84\)](#): ESTT konstatavo, kad taikant priemonę, pagal kurią ne visą darbo dieną dirbantiems darbuotojams užkertamas kelias naudotis profesinės pensijos sistema, yra netiesiogiai diskriminuojama, taigi, tais atvejais, kai ją taikant poveikį patiria daug daugiau moterų nei vyrų, prieštaraujama buvusiam Europos ekonominės bendrijos steigimo sutarties 119 straipsniui, nebent būtų galima įrodyti, kad toks draudimas pateisinamas objektyviai pagrįstais, su jokia diskriminacija dėl lyties nesusijusiais veiksniais;
 - [1990 m. gegužės 17 d. sprendimas byloje Barber \(byla C-262/88\)](#): ESTT nusprendė, kad bet kurio pobūdžio profesinė pensija yra užmokestis, kaip apibrėžta buvusiam 119 straipsnyje, taigi, jai taikytinas vienodo požiūrio principas. ESTT konstatavo, kad vyrai turėtų turėti galimybę pasinaudoti savo teisėmis gauti pensiją arba našlio pensiją sulaukę tokio pat amžiaus, kaip ir jų kolegės moterys;
 - [1997 m. lapkričio 11 d. sprendimas byloje Marschall \(byla C-409/95\)](#): ESTT pareiškė, kad nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią reikalaujama pirmenybę teikti moterų kandidačių paaukštinimui tais atvejais, kai sektoriuje yra mažiau moterų nei vyrų („pozityvioji diskriminacija“), neprieštaruoja Bendrijos teisės aktams, jei šis pranašumas negalioja savaime, o vyrų kandidatūros turi būti svarstomos jiems a priori neužkertant kelio kandidatuoti;
 - [2007 m. spalio 11 d. sprendimas byloje Nadine Paquay \(byla C-460/06\)](#): ESTT pareiškė, kad atleidimas iš darbo dėl nėštumo ir (arba) vaiko gimimo prieštarauja 1976 m. vasario 9 d. Tarybos direktyvos 76/207/EEB dėl vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principo taikymo įsidarbinimo, profesinio mokymo, paaukštinimo ir darbo sąlygų srityse 2 straipsnio 1 daliai ir 5 straipsnio 1 daliai;
 - [2011 m. kovo 1 d. sprendimas byloje Test Achats \(byla C-236/09\)](#): ESTT paskelbė Tarybos direktyvos 2004/113/EB 5 straipsnio 2 dalį negaliojančia, nes ji prieštaravo vienodo požiūrio į vyrus ir moteris principui, kiek tai susiję su galimybe įsigyti prekių ir paslaugų ir tiekti prekes arba teikti paslaugas. Todėl ta pati aktuarinio skaičiavimo sistema turi būti taikoma vyrams ir moterims draudimo įmokoms ir išmokoms nustatyti;
 - [2013 m. rugsėjo 12 d. sprendimas byloje Kuso \(byla C-614/11\)](#): ESTT nusprendė, kad 1976 m. vasario 9 d. Tarybos direktyvos 76/207/EEB dėl vienodo požiūrio į

vyrus ir moteris principo įgyvendinimo 3 straipsnio 1 dalies c punktas aiškintinas taip, kad nacionalinės teisės aktas, kuris įtvirtina darbo tvarką, kuri yra iki atitinkamos valstybės įstojimo į Europos Sąjungą sudarytos sutarties sudedamoji dalis ir pagal kurią darbo santykiai nutrūksta suėjus pensiniam amžiui, kuris skiriasi atsižvelgiant į darbuotojo lytį, sukelia šia direktyva draudžiamą diskriminaciją, kai atitinkamas darbuotojas sulaukia pensinio amžiaus;

- [2018 m. gegužės 31 d. sprendimas byloje Korwin-Mikke \(bylos T-770/16 ir T-352/17\)](#): ESTT nusprendė panaikinti nuobaudas, kurias Parlamentas skyrė Lenkijos kraštutinių dešiniųjų pažiūrų Europos Parlamento nariui Januszui Korwin-Mikke'ui;
- [2019 m. gegužės 8 d. sprendimas byloje Violeta Villar Láz \(C-161/18\)](#): ESTT konstatavo, kad Ispanijos teisės aktai dėl ne visą darbo dieną dirbančių darbuotojų senatvės pensijų apskaičiavimo prieštarauja ES teisei, jei nustatoma, kad jie yra ypač nepalankūs darbuotojoms moterims;
- [2019 m. gegužės 8 d. sprendimas byloje Praxair \(byla C-486/18\)](#): ESTT pareiškė, kad išėtinės išmokos už darbuotojo, kuris yra vaiko priežiūros atostogose dalį darbo dienos, atleidimą iš darbo ir perkvalifikavimą turi būti apskaičiuojamos remiantis darbo užmokesčiu už visą darbo dieną. Dėl prieštaringų nacionalinės teisės aktų atsiranda netiesioginė diskriminacija dėl lyties;
- [2019 m. spalio 7 d. sprendimas byloje Safeway \(byla C-171/18\)](#): ESTT priėmė sprendimą dėl pensijų išmokų suvienodinimo pagal profesinių pensijų sistemą;
- [2019 m. rugsėjo 18 d. sprendimas byloje Ortiz Mesonero \(byla C-366/18\)](#): atsisakoma suteikti leidimą tėvui dirbti pamainomis, kad būtų galima geriau rūpintis savo vaikais. ESTT nusprendė, kad direktyvos šiuo atveju netaikomos ir kad jose nėra nuostatos, pagal kurią valstybės narės, pateikus prašymą dėl vaiko priežiūros atostogų, privalėtų suteikti darbuotojui teisę dirbti nustatyta darbo laiką, kai jo įprastas darbo modelis yra pamaininis darbas su kintamomis valandomis;
- [2019 m. birželio 20 d. sprendimas byloje Hakelbracht \(byla C-404/18\)](#): ESTT nusprendė, kad tais atvejais, kai asmuo, kuris teigia esantis diskriminuojamas dėl lyties, pateikia skundą, darbuotojai, kurie nėra diskriminuojami dėl lyties, turėtų būti apsaugoti, nes jų darbdavys gali sukelti jiems nepalankią padėtį dėl paramos, kurią jie oficialiai arba neoficialiai suteikė tariamos diskriminacijos aukai;
- [2021 m. birželio 3 d. sprendimas byloje Tesco Stores \(byla C-624/19\)](#): sprendime ESTT pirmiausia priminė savo sprendimą byloje Praxair MRC (C-486/18), kuriame draudimas diskriminuoti skirtingų lyčių darbuotojus taip pat taikomas kolektyviniams ir individualiems susitarimams, kuriais siekiama reglamentuoti darbo užmokesčių, taip pat kitai nusistovėjusiai teismo praktikai, pagal kurią teismai gali vertinti kitus lyčių darbo užmokesčio skirtumus, grindžiamus ginčo taisykle. ESTT padarė išvadą, kad SESV 157 straipsnis turi būti aiškinamas kaip turintis tiesioginį horizontalų poveikį bylose tarp privačių asmenų, kuriose nesilaikoma vienodo užmokesčio už vienodos vertės darbą principo;
- [2021 m. spalio 6 d. ESTT nuomonė 1/19](#) dėl ES prisijungimo prie Europos Tarybos konvencijos dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su

juo (Stambulo konvencija). ESTT nuomonėje paaiškinamos ES prisijungimo prie Stambulo konvencijos sąlygos ir jo teisinis pagrindas;

- [2022 m. vasario 24 d. sprendimas byloje Tesorería General de la Seguridad Social \(C-389/20\)](#): ESTT nusprendė, kad 1978 m. gruodžio 19 d. Tarybos direktyvos 79/7/EEB 4 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad pagal ją draudžiama nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią bedarbio pašalpa neįtraukiama į socialinio draudimo išmokas, kurios pagal teisės aktais nustatytą socialinės apsaugos sistemą skiriamos namų ūkio darbuotojams. Darbuotojos moterys ir darbuotojai vyrai turėtų turėti tokias pačias teises ir neturėtų būti diskriminuojami dėl lyties;
- [2022 m. gegužės 5 d. sprendimas byloje BVAEB \(byla C-405/20\)](#): ESTT pareiškė, kad SESV 157 straipsnis ir Direktyvos 2006/54/EB 5 straipsnio c punktas turi būti aiškinami taip, kad pagal juos nedraudžiami nacionalinės teisės aktai, kuriuose numatytas kasmet proporcingai mažėjantis nacionalinių valstybės tarnautojų senatvės pensijų indeksavimas, visai neindeksuojant tam tikrą sumą viršijančių pensijų, jei tokiais teisės aktais daromas neigiamas poveikis daug didesnei daliai pensijų gavėjų vyrų nei moterų, su sąlyga, kad tokiais teisės aktais nuosekliai ir sistemingai siekiama užtikrinti tvarų senatvės pensijų finansavimą ir sumažinti skirtumą tarp valstybės finansuojamų pensijų dydžių, neviršijant to, kas būtina šiems tikslams pasiekti.

C. Kitos Sąjungos iniciatyvos

- [Europos socialinių teisių ramstyje](#) lyčių lygybė laikoma vienu iš 20 pagrindinių principų, kuriais siekiama užtikrinti teisę į vienodą užmokestį už vienodos vertės darbą ir vienodą požiūrį į moteris ir vyrus ir jų lygias galimybes visose srityse, įskaitant dalyvavimą darbo rinkoje, įdarbinimo sąlygas ir karjeros raidą;
- [2020–2025 m. lyčių lygybės strategijos](#) – išsamaus Komisijos politikos dokumento – pagrindiniai tikslai: panaikinti smurtą dėl lyties, įveikti lyčių stereotipus, panaikinti lyčių nelygybę darbo rinkoje, pasiekti vienodą moterų ir vyrų dalyvavimą įvairiuose ekonomikos sektoriuose, išspręsti vyrų ir moterų darbo užmokesčio ir pensijų skirtumo problemą, mažinti vyrų ir moterų priežiūros skirtumus ir užtikrinti lyčių pusiausvyrą priimant sprendimus ir politikoje. Pagal strategiją laikomasi dvejopo požiūrio – lyčių aspekto integravimas derinamas su tiksliniais veiksmais, o tarpsektoriškumas yra jos įgyvendinimo horizontalusis principas;
- [Europos priežiūros strategija](#) skatinamos įperkamos, prieinamos ir kokybiškos priežiūros paslaugos visoje Europos Sąjungoje siekiant pagerinti tiek priežiūros paslaugų gavėjų, tiek juos prižiūrinčių – profesionaliai ar neformaliai – asmenų padėtį. Investicijos į kokybišką priežiūrą taip pat skatina moterų dalyvavimą darbo rinkoje ir lyčių lygybę, visų pirma vyrų ir moterų darbo užmokesčio ir pensijų skirtumų srityje;
- [2019 m. gegužės 22 d. Tarybos rekomendacija dėl kokybiškų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sistemų](#). Rekomendacija grindžiama su priežiūros strategija susijusiu Komisijos pasiūlymu peržiūrėti ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros tikslus,

kad būtų padidintas moterų dalyvavimas darbo rinkoje. Šie tikslai dar vadinami Barselonos tikslais, jie buvo nustatyti 2002 m.;

- [2022 m. gruodžio 8 d. Tarybos rekomendacija dėl galimybės gauti įperkamas, kokybiškas ilgalaikės priežiūros paslaugas](#). Rekomendacija, kuri taip pat grindžiama ES priežiūros strategija, siekiama sudaryti sąlygas žmonėms oriai gyventi ir skatinti lyčių lygybę, atsižvelgiant į tai, kad dėl priežiūros pareigų milijonai moterų negali dalyvauti darbo rinkoje arba dirba ne visą darbo laiką. Be to, priežiūros pareigos gali daryti neigiamą poveikį moterų darbo užmokesčiui ir senatvės pensijoms;
- [2023 m. sausio 30 d. Tarybos rekomendacija dėl pakankamų minimalių pajamų, kuriomis užtikrinama aktyvi įtrauktis](#) (OL C 41, 2023 2 3, p. 1). Siekdama skatinti lyčių lygybę, moterų, jaunų suaugusiųjų ir asmenų su negalia pajamų saugumą ir ekonominę nepriklausomybę, Taryba rekomenduoja, kad būtų užtikrinta galimybė prašyti, kad minimalios pajamos būtų teikiamos atskiriems namų ūkio nariams;
- [Neįgaliųjų užimtumo dokumentų rinkinyje](#) numatytos paramos priemonės, specialiai skirtos neįgalių moterų užimtumo galimybės didinti.

D. Ekspertinių žinių teikėjai

- [Europos lyčių lygybės institutas \(EIGE\)](#) yra Europos agentūra, kurios darbas yra skatinti ir užtikrinti lygias moterų ir vyrų galimybes visoje Europoje ir už jos ribų teikiant kokybiškus įrodymus, kad būtų galima geriau formuoti politiką;
- [Europos lyčių lygybės ekspertų tinklas](#) – tai Mokslinės analizės ir konsultacijų lyčių lygybės klausimais ([SAAGE](#)) tinklas, teikiantis Komisijai išorės ekspertines žinias lyčių lygybės politikos srityje;
- [Lyčių aspekto integravimo klausimų aukšto lygio grupę ir Moterų ir vyrų lygių galimybių patariamąjį komitetą](#) sudaro už lyčių aspekto integravimą nacionaliniu lygmeniu atsakingi atstovai. Grupei pirmininkauja Komisija, ji rengia reguliarius posėdžius, o komitetas padeda Komisijai šioje srityje;
- [Europos lyčių lygybės ir nediskriminavimo sričių teisės ekspertų tinklas](#) informuoja Komisiją apie nacionalinio lygmens teisinius pokyčius lyčių lygybės ir nediskriminavimo srityse;
- [Tarpusavio mokymosi programa lyčių lygybės srityje](#) siekiama stiprinti ES šalių tarpusavio mokymąsi;
- [Europos lygybės įstaigų tinklas](#) (EQUINET) įsteigtas siekiant skatinti vienodą ES teisės taikymą nediskriminavimo ir vienodo požiūrio srityje.

E. Naujausi pokyčiai

Žvelgiant iš vyrų ir moterų lygybės ES užtikrinimo perspektyvos, 2024 m. balandžio 24 d. priimta [Direktyva dėl kovos su smurtu prieš moteris ir smurtu šeimoje](#) yra tikrai labai svarbus 2019–2024 m. kadencijos įvykis.

Ši direktyva yra pirmoji išsami ES lygmens teisinė priemonė, kuria sprendžiama smurto prieš moteris ir smurto šeimoje problema. Pasak už lygybę atsakingos Komisijos narės Helenos Dalli, direktyva bus papildyta rekomendacija dėl moterims ir mergaitėms žalingos praktikos, įskaitant moterų lyties organų žalojimą, priverstinį abortą,

priverstinę sterilizaciją, vaikų ir priverstines santuokas ir kt., prevencijos ir kovos su ja. Komisija taip pat sukūrė ES smurto dėl lyties ir smurto šeimoje prevencijos tinklą, kuris yra nacionalinių ekspertų forumas, skirtas keistis gerąja patirtimi. Siekdama kovoti su lyčių stereotipais, Komisija pradėjo kampaniją [#EndGenderStereotypes](#).

Kiti per 9-ąją kadenciją Parlamento Moterų teisių ir lyčių lygybės (FEMM) komiteto baigti svarstyti teisėkūros dokumentai:

- [Direktyva dėl moterų valdybose](#) siekiama didinti moterų skaičių bendrovių valdybose, taigi ir jų dalyvavimą priimant ekonominius sprendimus, kad būtų daromas teigiamas šalutinis poveikis moterų užimtumui atitinkamose įmonėse ir visai ekonomikai (žr. pirmiau nurodytus laimėjimus ir (arba) teisės aktus);
- [Darbo užmokesčio skaidrumo direktyva](#) skatinamas vienodas užmokestis už vienodą vienodos vertės darbą ir įvertinamas moterų dalyvavimas darbo rinkoje (žr. pirmiau nurodytus laimėjimus ir (arba) teisės aktus);
- [Direktyvos dėl lygybės įstaigų](#) – tai lygybės įstaigoms taikomi standartai dėl vienodo požiūrio į moteris ir vyrus ir vienodų jų galimybių užimtumo ir profesinės veiklos srityje. Siūlomi teisės aktai buvo parengti remiantis dviem skirtingais teisiniais pagrindais ir taikant skirtingas procedūras. Todėl buvo paskelbti du Komisijos pasiūlymai (direktyva ir Tarybos direktyva), nors jų turinys iš esmės buvo vienodas. Parlamentas turėjo vienos iš teisėkūros institucijų įgaliojimus tik dėl pirmojo pasiūlymo pagal įprastą teisėkūros procedūrą, o antrajam pasiūlymui galėjo pritari pagal pritarimo procedūrą.

Per tarpinstitucines derybas dėl pirmosios direktyvos pasiėktu susitarimu nustatomi nauji lygybės įstaigoms skirti standartai ir užtikrinama, kad naujos kovos su diskriminacija taisyklės būtų veiksmingai taikomos ir vykdomos ES. Lygybės įstaigos turės būti nepriklausomos, joms neturės būti daroma išorės įtaka ir neturės būti duodama jokių vyriausybės nurodymų. Taip pat tikimasi, kad, be kita ko, lygybės įstaigos turės pakankamai žmogiškųjų, techninių ir finansinių išteklių savo užduotims atlikti.

- [Tarybos direktyva](#) dėl lygybės įstaigoms taikomų standartų vienodo požiūrio į asmenis, nepriklausomai nuo jų rasinės ar etninės kilmės, srityje, vienodo požiūrio į asmenis, nepriklausomai nuo jų religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus ar seksualinės orientacijos, užimtumo ir profesinėje srityje, vienodo požiūrio į moteris ir vyrus socialinės apsaugos srityje ir dėl galimybės naudotis prekėmis bei paslaugomis ir prekių tiekimo bei paslaugų teikimo, kuria iš dalies keičiamos direktyvos 2000/43/EB ir 2004/113/EB. Atsižvelgiant į tai, kad abu pasiūlymai iš esmės buvo identiški, pasiekus susitarimą dėl pirmosios direktyvos pritarimo dokumento tekstas buvo suderintas ir Taryba paprašė Parlamento [pritarimo](#), kuris buvo duotas balandžio 10 d.;
- [ES prisijungimas prie Stambulo konvencijos](#). Europos Sąjungai [Stambulo konvencija](#) įsigaliojo 2023 m. spalio 1 d. ES tapo konvencijos 38-ąja šalimi. Europos Tarybos konvencija dėl smurto prieš moteris ir smurto šeimoje prevencijos ir kovos su juo yra pirmasis tarptautinis dokumentas, kuriuo siekiama panaikinti smurtą prieš moteris, įskaitant jaunesnes nei 18 metų mergaites. Ji įsigaliojo 2014 m. balandžio 1 d., o ES ją pasirašė 2017 m. birželio 13 d.;

- [Tarptautinės darbo organizacijos \(TDO\) konvencijos dėl smurto ir priekabiavimo](#) ratifikavimas priimant Tarybos sprendimą, kuriuo valstybės narės raginamos tai padaryti. Parlamentas [pritarė](#) šiam Tarybos sprendimui dėl TDO konvencijos Nr. 190 (C190), kuri yra pirmoji tarptautinė sutartis, kuria pripažįstama kiekvieno asmens teisė į darbo pasaulį be smurto ir priekabiavimo, įskaitant smurtą ir priekabiavimą dėl lyties. Joje nustatyta pareiga gerbti, propaguoti ir užtikrinti šią teisę, taip pat būtiniausi kovos su priekabiavimu ir smurtu standartai, siekiant skatinti sveiką, saugią ir vienodą darbo aplinką visiems;
- [Direktyvos 2012/29/ES](#), kuria nustatomi būtiniausi nusikaltimų aukų teisių, paramos joms ir jų apsaugos standartai, dalinis keitimas ir Tarybos pamatinio sprendimo 2001/220/TVR pakeitimas. Direktyvos tikslas – pagerinti sąlygas ir standartus, kiek tai susiję su aukomis, visoje ES. 2024 m. balandžio 10 d. Parlamento plenariniame posėdyje buvo paskelbtas sprendimas pradėti tarpinstitucines derybas su Taryba. Teisėkūros procesas bus baigtas, kai teisėkūros institucijos pasieks susitarimą;
- Susitarimas per pirmąjį svarstymą dėl [teksto, kuriuo iš dalies keičiama Direktyva 2011/36/ES dėl prekybos žmonėmis prevencijos, kovos su ja ir aukų apsaugos](#). Šioje direktyvoje išdėstoma visapusiška kovos su prekyba žmonėmis sistema, nustatant būtiniausias nusikalstamų veikų ir sankcijų apibrėžimo taisykles. Į ją taip pat įtrauktos bendros nuostatos, kuriomis siekiama stiprinti prevenciją ir aukų apsaugą, atsižvelgiant į lyčių aspektą. 2024 m. balandžio 23 d. Parlamentas priėmė [tekstą](#), dėl kurio buvo sutarta per pirmąjį svarstymą.

Savo iniciatyva teikiami ne teisėkūros pranešimai:

- [Didėjančių pragyvenimo išlaidų ir energetikos krizės poveikio lyčių aspektai](#). Rezoliucijoje nagrinėjama, kaip COVID-19 pandemija, didėjanti pragyvenimo išlaidų krizė ir karas prieš Ukrainą pagilino ankstesnę krizę ir pablogino mažų garantijų darbo ir gyvenimo sąlygas, su kuriomis susiduria daugelis moterų; Parlamentas paragino Komisiją skatinti lyčių lygybę formuojant visų sričių politiką ir pabrėžė, kad reikia nuveikti daugiau, nes pagrindinėse klimato, energetikos ir aplinkosaugos iniciatyvose trūksta lyčių aspekto.

Priimtos nuomonės:

- [2025 m. biudžeto gairės – III skirsnis](#). FEMM komitetas, be kita ko, pabrėžė, kad lyčių aspektas turi būti įtraukiamas į biudžeto ciklą ir į visas programas ir vertinamas – visais etapais;
- [Europos asmens su negalia ir neįgaliojo kortelės ir Europos asmens su negalia automobilio statymo kortelės sukūrimas](#). FEMM komitetas pateikė pakeitimų, kuriuose, be kita ko, raginama teikti informavimo ir konsultavimo paslaugas moterims ir mergaitėms su negalia;
- [2023 m. metinė ataskaita dėl žmogaus teisių ir demokratijos pasaulyje ir Europos Sąjungos politikos šioje srityje](#). Be kitų dalykų, FEMM komitetas griežtai pasmerkė visų formų smurtą dėl lyties ir paragino imtis ryžtingų veiksmų siekiant nutraukti seksualinio smurto kaip karo ginklo naudojimą, apsaugoti aukas ir joms padėti, taip pat padidinti jų galimybes kreiptis į teismą;

- [2022 finansinių metų biudžeto įvykdymo patvirtinimas: Europos lyčių lygybės institutas](#). FEMM komitetas nuolat pasisakė už tinkamą lyčių lygybės finansavimą, be kita ko, EIGE darbuotojų įdarbinimo, kokybiškų duomenų rinkimo ir lyčių aspekto integravimo srityje;
- [2022 m. biudžeto įvykdymo patvirtinimas: ES bendrasis biudžetas – Komisija](#);
- [Veikų, kurios ES laikomos nusikaltimais, sąrašo išplėtimas į jį įtraukiant neapykantą kurstančias kalbas ir neapykantos nusikaltimus](#). Savo nuomonėje FEMM komitetas paragino Komisiją pasiūlyti aiškią neapykantos nusikaltimų ir neapykantą kurstančios kalbos apibrėžtį, įskaitant aiškią neapykantą dėl lyties kurstančios kalbos ir neapykantos dėl lyties nusikaltimų apibrėžtį.

Rezoliucijos, pateiktos uždavus klausimą Komisijai, į kurį atsakoma žodžiu:

- [Rezoliucija dėl ES prioritetų JT Moterų padėties komisijos 68-ojoje sesijoje](#). FEMM komiteto delegacija kasmet dalyvauja JT Moterų padėties komisijos metinėje sesijoje ir yra įtraukta į sesijoje dalyvaujančią oficialią ES delegaciją. Kiekvieną kartą Parlamento plenariniame posėdyje Strasbūre priimama rezoliucija dėl Moterų padėties komisijos prioritetinės temos.

F. ES finansavimas

Lyčių lygybės skatinimas ir lyčių aspekto integravimas į visą Sąjungos veiklą yra esminė Sąjungos užduotis ir ekonomikos augimo bei socialinio vystymosi varomoji jėga, todėl šie tikslai turi būti remiami ilgalaikio ES biudžeto ([2021–2027 m. DFP](#)) lėšomis, taikant [Piliečių, lygybės, teisių ir vertybių programą](#). Programa buvo nustatyta [Reglamentu \(ES\) 2021/692](#), kuriuo buvo pakeista Teisių, lygybės ir pilietiškumo programa ir programa „Europa piliečiams“. Dviejose iš keturių jos paprogramių daugiausia dėmesio skiriama teisių, nediskriminavimo ir lygybės, įskaitant lyčių lygybę, propagavimui, lyčių aspekto integravimo skatinimui ir nediskriminavimo aspekto integravimui (Lygybės, teisių ir lyčių lygybės paprogramė), taip pat kovai su smurtu, įskaitant smurtą dėl lyties (paprogramė „Daphne“).

Daugiau ES lėšų taip pat skiriama Europos socialinių teisių ramsčiui įgyvendinti, visų pirma iš [„Europos socialinio fondo +“ \(ESF+\)](#), iš kurio finansuojami projektai, kuriais skatinama socialinė įtrauktis, kovojama su skurdu ir investuojama į žmones, taip pat iš kitų [sanglaudos politikos fondų](#), [Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės](#) (EGADP) ir programos [„InvestEU“](#).

Pagal EGADP suteikiama 723,8 mlrd. EUR paskolų ir dotacijų siekiant padėti valstybėms narėms iki 2026 m. pabaigos įgyvendinti reformas ir investicijas, kad būtų sumažinti COVID-19 pandemijos padariniai. [EGADP reglamente](#) moterys nurodytos kaip viena iš grupių, kurias neigiamai paveikė COVID-19 krizė. Vienas iš jo tikslų yra susijęs su krizės padarinių moterims mažinimu.

[Reglamentu \(ES\) 2023/955](#) įsteigtas Socialinis klimato fondas, skirtas moterų poreikiams tenkinti. Jame pripažįstama, kad energijos ir transporto galimybių nepriteklis daro neproporcingai didelį poveikį moterims, visų pirma vienišoms motinoms, vienišoms moterims, moterims su negalia ir vyresnio amžiaus moterims, kurios gyvena vienos, ir, be to, moterų judumo modeliai skiriasi ir yra sudėtingesni.

G. ES išorės veiksmai

[Lyčių lygybės ir moterų įgalėjimo išorės santykių srityje veiksmų planu](#) siekiama panaikinti atotrūkį siekiant 5-ojo darnaus vystymosi tikslo ir sumažinti moterų skurdą. Jame laikomasi transformatyvaus požiūrio į lytį, požiūris yra tarpsektorinis ir grindžiamas žmogaus teisėmis. Plane nustatytas plataus užmojo tikslas užtikrinti, kad ne vėliau kaip 2025 m. į lyčių aspektų būtų atsižvelgiama bent 85 proc. visų naujų ES išorės veiksmų.

Andreea Simona Chifan / Tania Da Silva Azevedo
05/2024